

Alltid en hånd i været

«Er du uenig i prioriteringen, må du ta makt sjøl», sa læreren. Tor Levin Hofgaard har nettopp rukket en hånd i været fordi han irriterer seg over valget av tema for årets Operasjon dagsverk.

TEKST

Nina Strand

FOTO

Fartein Rudjord

PUBLISERT 2. desember 2019

Samfunnsfaglæreren ga ham hans første leksjon i ledelse. Hun var rødstrømpe – han var konservativ den gangen. Tor tok utfordringen og tenker tilbake på episoden som en pekepinn om det som skulle komme:

– Jeg ble elevrådsformann, det var begynnelsen. Jeg skjønnte at det betyr noe å sitte i en posisjon. Å få innflytelse. Det har drevet meg siden.

Vil endre verden

Da Tor etter 12 år som president meldte at han likevel ikke ville stille til gjenvalg, hadde han ingen videre plan. Skal vi tro presidenten, har denne uvissheten vært inspirerende. Han «kastet nettet vidt», og lot seg selv være åpen for mange muligheter, skriver han på bloggen 30. oktober. Dagen etter kom twittermeldingen:

«Min drivkraft har i alle årene som toppleder i @NorskPsykologF vært at jeg vil bidra til å endre verden. Det er fortsatt det som skal få meg opp om morgenen når jeg 1. januar begynner å jobbe i MOMENT organisasjon og ledelse #arbeidsliv #organisasjon»

Psykologtidsskriftet inviterte seg selv til Hofgaards hjem på Grünerløkka i Oslo for å streife innom noen av sakene han har brent mest for, og for å bli mer kjent med mannen i de ulastelige dressene. Vi har et par timer sammen i hans luftige og lyse stue før ektemann Kenneth kommer hjem fra barnehagen med sønnen Neo på to år. I dag er Hofgaards nystrøkne skjorte skiftet ut med en burgunderrød genser, men det sølvgrå, kortklippede håret er velfrisert, som alltid. Nå lener han seg tilbake i sofaen, mens familiens brune fuglehund Lady legger seg tett inntil med hodet i fanget på matfar. Hofgaard klør henne litt fraværende bak øret mens han mentalt reiser tilbake til presidentvalget på Psykologforeningens landsmøte 22. november 2007.

For første gang i foreningens historie er det to kandidater som konkurrerer om presidentvervet. Valgkomiteens forslag er 39 år gamle Tor Levin Hofgaard, tidligere studentmedlem, nå ordinært medlem i sentralstyret. Hans motkandidat er Anne-Kari Torgalsbøen (den gang 53), førsteamanuensis ved Psykologisk institutt i Oslo. I hennes periode som visepresident vant Psykologforeningen i 2001 en viktig seier: Psykologene skulle nå likestilles med psykiaterne som faglige ledere i psykisk helsevern. Tor kunne ikke vise til lignende resultater, og var avhengig av der og da å overbevise landsmøtet om sine lederegenskaper. Hans visjon var å styrke Psykologforeningens rolle som samfunnsaktør og premissleverandør i den generelle samfunnsdebatten, og gjennom det styrke psykologenes posisjon i helsetjenesten.

Alle som har fulgt Hofgaards tid i presidentstolen, vil kjenne igjen retorikken i hans mange blogger, taler og debattinnlegg. Synlighet i mediene har vært høyt prioritert på denne presidentens arbeidsliste. På landsmøtet i 2007, derimot, var mange delegater usikre på om samfunnsansvar var en vinningsak. Torgalsbøens erfaring med å få politisk gjennomslag i Stortinget var håndfast og uomtvistelig. Ingen av delegatene Psykologtidsskriftet snakket med, torde å gjette på valgresultatet.

Tor hadde tidligere deltatt på flere landsmøter, men atmosfæren denne gangen er annerledes. I pausene er det fraksjonering og heftige diskusjoner, og utover kvelder og netter foregår det nachspiel som det gjelder å være til stede på.

– Det politiske spillet var intenst, og det var en sterk og spisset valgkamp, sier Tor.

– *Hva ville du særlig endre?*

– For meg fremsto foreningen utad som en ren fagforening, mest opptatt av psykologenes ve og vel. Jeg mente at skulle Psykologforeningen bli lyttet til, måtte den oppnå større troverdighet. Jeg mener det samme i dag: Med sterkere samfunnsgjennomslag vil rettigheter komme, lønn vil komme, og ansvar vil komme, forkynner den avtroppende presidenten. Jeg hører at dette har han sagt før – mange ganger. Setningsrytmen ligner det kjente Olav H. Hauge-diktet «Det er den draumen ... at tidi skal opna seg, at hjarta skal opna seg, at dører skal opna seg ...»

På valgdagen, mens tellekorpset står foran i salen og jobber for å få oversikt over resultatet, sitter Tor utålmodig på sidelinja – ute av stand til å slippe dem av syne. Da tallene endelig blir lest opp, kjenner han en bølge av lettelse gjennom kroppen. En lang periode med usikkerhet er over. To av tre delegater har gitt ham sin stemme, et tydelig mandat, kan Tor slå fast.

– Det følte som en solid tillitserklæring. Noe av det jeg første jeg gjorde da jeg visste resultatet, var å ringe hjem til «moderen». Det var flott.

Tor Levin Hofgaard (51)

- President i Psykologforeningen 2007–2019.
- Psykologspesialist, klinisk voksenpsykologi.
- Som psykolog har han jobbet mest med rusavhengige og psykoser.
- Styreleder i Rådet for psykisk helse og styremedlem i Akademikerne. Visepresident i den Internasjonale Unionen for Psykologisk Vitenskap og styremedlem i Den Europeiske Psykologføderasjonen.
- Før han ble psykolog, jobbet han med seleksjon, lederutvikling og testing.
- Utdannet som offiser i marinen.

*Kilder: Wikipedia og
Dagens medisin*

Politisk ekko

Det er nærliggende å se paralleller mellom konfliktlinjene i 2007 og debatten slik den gikk noen korte uker mellom to av årets presidentkandidater, Håkon Skard og Andreas Høstmælingen. Der Skard ville styrke foreningens kritikk av byråkratisering og effektivisering i spesialisthelsetjenesten, ville Høstmælingen fortsette det nåværende sentralstyrets linje, med vekt på å være en samfunnsaktør. Etter noen uker trakk Høstmælingen sitt kandidatur. Han kunne ikke gjøre noe annet, mener Tor.

– Høstmælingen sa at han ikke ville kunne leve med en situasjon der medlemmene bestemte noe annet enn det som var faglig riktig. Da kan du ikke lede en medlemsorganisasjon. Jeg forstår at han måtte trekke seg når han opplevde det så sterkt.

– Det er ikke så lett å se forskjellen mellom Høstmælingen og deg her. Du har også lagt stor vekt på det fagpolitiske perspektivet i din retorikk?

«- Bare de som konkurrerer med oss om makt, tjener på at vi driver på med indremedisinske øvelser, maktkamper og polarisering»

Tor Levin Hofgaard om høstens presidentkamp

– Disse tingene henger jo sammen. Fagpolitikken, interessepolitikken og utdanningspolitikken er gjensidig avhengig av hverandre. Men det å lede Psykologforeningen handler om å kunne leve i spenningsfeltet mellom disse perspektivene. Psykologforeningen har to visepresidenter, den ene for fag- og profesjonspolitikk og den andre for lønns- og arbeidsmarkedspolitikk. Presidentens oppgave er å bygge bro over motsetningene som finnes dem imellom, svarer Tor.

SER FREMOVER – Min drivkraft som toppleder i Norsk psykologforening har vært at jeg vil bidra til å endre verden, sier Tor Levin Hofgaard, og betoner at det vil være målet, også i den nye jobben.

Han innrømmer at visepresidentene ikke alltid er enige om strategier og mål. Noen ganger er det ikke til å unngå at en av dem trekker det lengste strået. Da er det langsiktige perspektivet viktig å ha med seg, mener presidenten.

– Når man for eksempel i én sammenheng tar et standpunkt som gagnar psykologene, må det betraktes som bare ett skritt på en lang vei fremover. Det viktigste for meg er at foreningen går i én retning, og at samfunnets behov alltid ligger til grunn for det vi leverer.

– *Hvordan har det vært for deg å følge den polariserte valgkampen?*

– Jeg har opplevd polariseringen som uheldig, og som noe som bare bidrar til å svekke oss som forening, og dermed til å redusere våre muligheter til å gjøre oss relevante i samfunnet. Bare de som konkurrerer med oss om makt, tjener på at vi driver på med indremedisinske øvelser, maktkamper og polarisering, svarer Tor, og understreker at alle i sentralstyret er del av et kollegium der hver enkelt representerer alle de snart 10 000 medlemmene.

– De representerer ikke en sektor, en tjeneste eller tariffområde. Dersom noen sitter i sentralstyret og har en annen rolleforståelse enn dette, er de på feil sted.

Sju kjappe

Forbilde:

Nelson Mandela

Boka jeg aldri glemmer:

Drageløperen av Khaled Hosseini

Ville helst gått i terapi hos:

Spørs hva problemet er

Lytter til:

P3

Hvis ikke psykolog, skulle jeg vært:

Journalist

Ser på:

TV-serier

Sitter gjerne fast i heisen med:

Elon Musk

Lederemnet

Å bli elevrådsformann var bare begynnelsen. Tor fortsatte å rekke opp hånda når det var snakk om verv og lederskap. Som nylig, da det skulle velges leder for barnehagens foreldreutvalg. Mens de fleste foreldrene stirret hardt i bordplata for ikke å bli spurt, så Tor muligheten til å få en hånd på rattet. Han meldte seg, og ble sporenstreks valgt.

– *Du virker lite nervøs for å ta på deg verv og oppgaver som innebærer at du blir vurdert og kanskje kritisert?*

– Jeg lærte mye i militæret, der jeg var operativ offiser. Her fikk jeg erfaring i å ta på meg oppgaver og ta beslutninger. Det er noe jeg har tatt med meg, svarer han.

Men han har ikke alltid vært like høy i hatten. For eksempel da han ble valgt til visepresident i International Union of Psychological Science (IUPsyS), en internasjonal

organisasjon med 130 år lange tradisjoner, og svært fremtredende representanter innenfor psykologien som president og visepresident.

– Enkelte mente det var uhørt at en kliniker som aldri hadde publisert en vitenskapelig artikkel, skulle kunne velges til visepresident. Det spurte jeg meg jo selv om også. Men Saths Cooper, som ble valgt som president samtidig, var en god støtte. Det gikk greit etter hvert.

Alltid strateg

Hva slags leder er Tor Levin Hofgaard i dag? Folk som jobber tett med ham, trekker særlig fram strategen Tor, han som ser og tenker langt fremover i tid.

En av hans fremste egenskaper er et godt øye for handlingsrom – for mulighetene – kombinert med politisk teft, ifølge Psykologforeningens kommunikasjonssjef Karsten Brekne Karlsøen. Det gjør at han også er god til å justere budskap og tilnærming avhengig av hvem han snakker med. I møtet med politikere og departementer bruker han for eksempel kunnskapen sin om maktforholdene i Stortinget for å se hvor mulighetene for gjennomslag ligger. Han forstår hva som ikke nytter, og nøyer seg kanskje heller med å få en fot inn i dørsprekken enn å gjøre et forgjeves forsøk på å sprengte opp døra. Så kan seieren komme i neste omgang. Karsten peker på at Tor har hatt suksess med å holde på et budskap over tid, eksempelvis arbeidet for tidlig innsats og lavterskeltilbud med psykologer i kommunene.

Ett av Psykologforeningens lengste påvirkningsløp må være kampen for å få lovfestede psykologiske tjenester i kommunene. Den 8. juni 2017 vedtok Stortinget at alle norske kommuner innen januar 2020 skal tilby psykologkompetanse. Tor ser den nye loven som en bekreftelse på at foreningens måte å jobbe på har ført fram: ikke konfrontasjon, men argumentasjon og det å utnytte mulighetsvinduer. Hele tiden med vekt på hva samfunnet trenger fra foreningen.

Masterne kommer

– *Du virker så sikker. Når tvilte du på hva du som president skulle mene?*

– Jeg var ikke sikker på kursen da vi fikk medlemskapsdebatten frem mot landsmøtet i 2010, svarer Tor.

Bakgrunnen var masterne i psykologi, som etter hvert utgjorde en anselig gruppe med tung utdanning i psykologi. Noen mente det var naturlig – og smart – å inkludere dem i Psykologforeningen. Selv var Tor i tvil, og valgte å ta rollen som den som skulle sørge for å belyse saken, og sørge for en god debatt, der han også skrev positivt om mulighetene for å åpne opp for mastere på EuroPsy-nivå.

På landsmøtet foreslo sentralstyret å åpne for masterne som medlemmer. Men etter at flere delegater hadde sagt fra talerstolen at de var imot, bestemte sentralstyret seg for å droppe forslaget. I ettertid har Tor tenkt at debatten burde ha dreid seg mindre om medlemskap og mer om psykologien og mulighetene for samarbeid med masterne.

– Jeg tror det tjener medlemmene og samfunnet best at vi er en tydelig profesjonsforening, samtidig som vi kan samarbeide med andre som har studert psykologi. Innenfor medisin klarer de veldig fint å ha en sterk profesjonsforening for leger samtidig som medisinfaget består av mange andre som både har studert på master- og ph.d.-nivå – uten at de dermed skal bli del av Legeforeningen, eller bli leger. Det burde vi klare innenfor psykologien også, sier Hofgaard.

En utvidet familie

Nå er det to år siden Tor giftet seg med Kenneth. Vel fire måneder senere kunne de for første gang holde sønnen Neo i armene. Den ellers stramt innredede og ryddige stua utfordres nå av en stor haug med kosedyr, lekebiler og togsett som truer med å krype opp til vinduskarmen. Men presidenten som er kjent for sin «clean desk»-filosofi der et tomt skrivebord helt fritt for papirbunker dominerer kontoret, er optimist. Han tror at Neo på to år vil fortsette å synes rydding er like gøy som han synes i dag.

LIMET I FAMILIEN Sønnen Neo knytter familien nærmere sammen. – Familie og venner er veldig påkobla, vi er blitt mye tettere, sier Tor.

Under TV-en ligger to stabler med fotoalbum. De utgjør bare et lite utvalg. I løpet av to år ligger det tusenvis av bilder med Neo i hovedrollen på PC-en, ifølge Tor. Men selv han som er sterkt fascinert av all slags teknologiske duppeditter, opplever nå gleden ved å bla i fotoalbumene, gjerne sammen med Neo selv, eller med besteforeldre hans og gode

venner. Her finnes også bilder av surrogaten, der Neo kan få se hvordan magen hennes vokste måned etter måned.

– Vi opprettet en lukket facebook-gruppe allerede da vi startet prosessen for å få barn. Da Neo kom, oppdaget vi fort at vi fikk en utvidet familie. Familie og venner er veldig påkobla, vi er blitt mye tettere. Nå er det blitt så mange flere anledninger til å møtes, sier Tor, som understreker at også Neos amerikanske surrogat etter eget ønske ble inkludert i facebook-gruppa.

Dette er en av de store endringene ved å få barn, opplever han. Folk rundt dem engasjerer seg, er til stede og vil følge med. En av deres nærmeste venninner tok seg fri i tre uker for å være med dem for å hente Neo. Hvert skritt han tar, er et mirakel for henne. Det er fint å ha en sånn person i livet, synes Tor.

– Vi erfarer at et barn er lim i familien, men også blant vennene våre, sier han.

Stolthet og fordommer

«- Ytringer som dette rammer flere enn man tror. Det er ganske mange i Norge som vokser opp uten sin biologiske mor, og stadig flere som er født av en surrogat»

Tor Levin Hofgaard om surrogatidebatten

Tor reagerer på at debatten om eggdonasjon og surrogati er så tett knyttet til genteknologi og biologi. Da han deltok på Arendalsuka i sommer, opplevde han en tverrpolitisk enighet om at den som føder barnet, også skal være dets psykologiske mor. At det er viktig for barnet.

– Jeg mener at man må tenke mer på hvilke signaler man sender. Ytringer som dette rammer flere enn man tror. Det er ganske mange i Norge som vokser opp uten sin biologiske mor, og stadig flere som er født av en surrogat – også barn av heterofile, sier Hofgaard, som understreker at dette er hans private engasjement, og ikke noe Psykologforeningen har tatt standpunkt til.

FRISTUND Å leke med sønnen Neo når han kommer hjem fra barnehagen, er blitt et nytt hverdagsritual for Tor Levin Hofgaard.

Sønnens navn Neo er inspirert av filmen «The Matrix», en av Tors favorittfilmer, der Neo var den sannhetssøkende helten. For Tor er Matrix mer en filosofisk film enn science fiction. Han mener den utfordrer vårt syn på verden.

– Alt vi opplever, skjer jo i hodet vårt, i hjernen. Vet vi egentlig hva som finnes der ute? Tenk om alt bare er i hjernen? Det finnes forskere i dag som mener at vi egentlig lever i en datasimulering, sier han.

Men navnet Neo betyr også «ny». Neo representerer noe Tor og Kenneth ikke trodde var mulig. De trodde ikke de kunne få barn.

– Det var også min mors første tanke da jeg fortalte at jeg var homofil. Men plutselig så vi muligheten åpne seg, sier Tor, som allerede i 5. klasse på barneskolen forelsket seg i en gutt i klassen. Først da han var 21 år, fortalte han familien om at han var homofil.

Ut av skapet

På en kafé i Oslo får vi Tors «ut-av-skapet» historie, fortalt av storebror Øivin. Det skjedde en helg da Tor var hjemme på permisjon fra militæret. Han hadde sagt til foreldrene at alle i familien måtte være til stede ved søndagsmiddagen, for han hadde noe viktig å fortelle. Da de var ferdige med å spise, så Øivin at Tor trakk pusten for å si noe.

– Men han strevde med å komme i gang, og jeg forsto at han skulle si noe som var vanskelig for ham. Har han gjort ei jente gravid, tenkte jeg – et lite sekund. Men så ble jeg slått av andre tanker.

Tor hadde alltid hatt mange venninner rundt seg, men aldri kjæreste. Selv om han som 15-åring hadde vært en av Norges beste ungdomssvømmere på rygg og butterfly, var Tor ifølge storebror ingen machotype.

– Han byttet tidlig ut slalåmski med skrivemaskin, ler Øivin.

Tor fikk endelig fikk frem ordene, og fortalte familien sin han at han var homofil. Han hadde ikke trengt å engste seg for avvisning eller sinne, forteller Øivin.

– Mor ble nok bekymret, hun spurte litt om når han oppdaget det, og om hvordan han egentlig hadde hatt det i oppveksten. Men så sa far: OK, nå er det dessert!

Dermed var saken ute av verden.

Et blikk utenfra

Tors var president da terroren rammet Norge 22. juli 2011, og appellert umiddelbart til medlemmene om å yte en ekstraordinær innsats. Og de var ikke vanskelige å be. Ikke få avbrøt ferien for å delta – i hjemkommunen sin, eller der de ferierte, slik at traumatiserte ungdommer og familier skulle få hjelp, minnes Tor. I 2015 landet han en mangeårig kamp da psykologer fikk rett til å henvise til spesialister.

Den avgåtte presidenten har også markert seg med sterkt engasjement for å få ned bruk av tvang i psykisk helsevern, og for ett år siden vedtok Psykologforeningens sentralstyre etter en lang og grundig prosess at de ville arbeide for å lovfeste prinsippet om juridisk bindende forhåndserklæringer. Det vil si at pasienter skal ha anledning til å reservere seg mot visse typer behandling, eksempelvis tvangsmedisinering med antipsykotika, og at fagfolk dermed får mindre spillerom. Etter mye tvil og utallige diskusjoner vedtok Psykologforeningen som første profesjonsforening til slutt å støtte en slik lov.

«Menneskerettslige hensyn og respekt for den enkeltes autonomi ligger til grunn», sa Hofgaard til psykologforeningen.no etter vedtaket.

En av dem som gledet seg stort over dette, var Merete Nettet, fremtredende menneskerettighetsaktivist på psykisk helsefeltet. Nettet har selv vært tvangsmedisinert flere ganger, og ble invitert til Psykologforeningens sentralstyre som ledd i deres arbeid med å komme frem til et standpunkt.

Psykologtidsskriftet møtte Nettet for å få høre hvilket inntrykk hun har fått av Tor, som hun har møtt i flere sammenhenger der tvang har vært debattert.

– Jeg synes egentlig det er trist at Tor ikke er kliniker, for jeg opplever ham som varm, oppmerksom og tilstedeværende i sitt møte med mennesker, sier Nettet, som derfor synes det går helt fint å være uenig med ham i diskusjoner de har hatt.

Nettet ønsker forståelse for hvor tungt det er å leve uten å være trygg på at hun har det siste ordet når det gjelder behandlingen hun skal få. Hun mener å møte denne

forståelsen hos psykologpresidenten.

– De kaller det pasientens helsetjeneste, men vi er mange som har blitt utsatt for intervensjoner som skadet oss. Vi lever med en konstant, berettiget frykt for nok en gang å bli behandlet med tvang. Det frarøver oss livskvaliteten, sier hun.

Tor har en elegant klesstil som oser av overklasse, synes Nettet. Hun tror den kan skape distanse.

– Men hør hva han sier! Tor støtter uforbeholdent prinsippet om juridisk adgang til reservasjonsrett mot tvangsbehandling. Psykologforeningens vedtak følte for meg som en personlig oppreisning. Jeg fikk tro på at det finnes støtte blant fagfolk der ute, og vet at mange følte det samme, sier menneskerettighetsaktivisten.

Gøril Wiker var Psykologforeningens kommunikasjonssjef da Tor ble klappet opp på scenen som nyvalgt president i november 2007. Hun trengte å bli raskt kjent med Tor, både faglig og personlig, og inviterte ham til å sitte på i bilen hjem til Oslo etter landsmøtet. Hun hadde en baktanke:

– Jeg mener at bilturer er spesielt godt egnet for samtaler, ikke minst mellom fremmede.

Slik startet en tett og god arbeidsrelasjon. Nå har de avtalt å sette strek ved å gjenta turen hjem etter landsmøtet. Hun tror ikke han vil kjenne vemod.

– Tor har ikke talent for sentimentalitet. Han ser fremover – og har sitt fokus på det som skal komme, slår Gøril fast.

Relasjonsbygging à la Hofgaard

Det går i døra. Neo og Kenneth kommer fra barnehagen, og får varm velkomst av Lady. Hunden vet at Neo snart skal gi henne mat slik han gjør hver dag; hun spiser forventningsfullt ørene, og sender toåringen et bedende blikk. En smart måte å bygge en god relasjon mellom barn og hund på, synes journalisten. Men i dag blir matutdelingen litt forsinket. Neo viser stolt fram en lyseblå papirkrone med glitter: «Neo 2 år», står det. De voksne rundt ham lar seg villig begeistre. Nå vil Neo leke litt med pappa Tor på kjøkkengulvet slik de pleier når han kommer fra barnehagen, og pappa tar seg gjerne en økt med Brio-tog.

Her og nå er det ikke han selv som sitter i førersetet

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 56, nummer 12, 2019, side 900-908

TEKST

Nina Strand, Journalist i Tidsskrift for Norsk psykologforening

FOTO

